

Bazyli Białokozowicz

Od redakcji

Acta Polono-Ruthenica 3, 3-9

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Od redakcji

Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Aleksander Puszkina a Słowiańszczyzna”, zorganizowana i przeprowadzona przez Instytut Słowiańszczyzny Wschodniej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie w dniach 10-11 lutego 1997 roku w 160 rocznicę śmierci genialnego rosyjskiego poety, była jednocześnie nawiązaniem do Dni Pamięci Aleksandra Puszkina, tak uroczystie obchodzonych w Polsce w stulecie jego zgonu w 1937 roku. Podsumowując uroczystości jeden z ówczesnych organizatorów - Marian Jakóbiec - określił je jako niezmiernie ważne wydarzenie w życiu kulturalnym Polski 1937 roku:

Zadziwiający wprost ogromem i powszechnością był rozgłos, jaki zyskał Puszkina w Polsce w setnym roku po śmierci. Nie było literalnie pisma, w którym by o tym jubileuszu nie napomknięto, nie było większego środowiska kulturalnego, w którym nie uczczono by tej rocznicy obchodem, nie było wreszcie bodaj zakątka, do którego wiadomość o wielkim poecie nie dotarła: drogą prasy, radia, a wreszcie rozbudzonej fali wieści o nim, o jego życiu, dziele, o tragicznej śmierci. Przeszło dwieście pięćdziesiąt artykułów w prasie, osobnych publikacji, recenzji, wzmianek i notatek dziennikarskich świadczy o obfitości tego pokłosia, że weźmiemy pod uwagę tylko i ściśle materiał polski, ogłoszony po polsku lub w prasie zagranicznej przez Polaków, z pominięciem prasy mniejszościowej na terytorium polskim, zwłaszcza rosyjskiej, która swemu największemu poecie poświęciła z natury rzeczy najwięcej miejsca.¹

Naukowe pokłosie tych Dni Pamięci Puszkina w 1937 roku w II Rzeczypospolitej Polskiej zostało uwieńczone dwutomową monumentalną edycją rozpraw i studiów, opublikowanych pod redakcją dr. Wacława Lednickiego, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, pt. *Puszkina. 1837 -*

¹ M. Jakóbiec, *Jubileusz Puszkina w Polsce*, „Przegląd Współczesny”, Warszawa 1938, nr 2, s. 108.

- 1937 (Kraków 1939, nakładem Polskiego Towarzystwa dla Badań Europy Wschodniej i Bliskiego Wschodu nr16-17, t. 1, s. XVI, 476, 3 nlb; t. 2, s. 360, 1 nlb.). Wydanie to zostało uświetnione - obok Wacława Lednickiego - tak znakomitymi nazwiskami sławistów i rusycystów, jak: Aleksander Brückner, Marian Zdziechowski, Tadeusz Lehr-Spławiński, Włodzimierz Fiszer, Karol Wiktor Zawodziński, Sergiusz Kułakowski, Marian Toporowski, Czesław Zgorzelski, Marian Jakóbiec, Bohdan Łepki, Michel Gorlin, Helena Willman-Grabowska, Maria Namysłowska, Janina Pregerówna, A. L. Bem, E. Dwojczenko, J. Tyc. Kontynuując tę chlubną tradycję niniejszy puszkiniowski tom dedykujemy XII Międzynarodowemu Kongresowi Sławistów w Krakowie (27 VIII - 2 IX 1998), na którym tematyka mickiewiczowska i puszkiniowska z uwagi na dwusetną rocznicę urodzin Adama Mickiewicza (1798 - 1998) i Aleksandra Puszkina (1799 - 1999) należą do tzw. priorytetowych i przewodnich.

Międzynarodową konferencję puszkiniowską otworzył prof. dr hab. Walenty Piłat, dyrektor Instytutu Słowiańszczyzny Wschodniej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie. Witając gości i uczestników, wskazał na europejski i światowy wymiar twórczości Puszkina, szczególnie zaś uwypuklił jego rolę w rozwoju literatury rosyjskiej oraz odnotował wysoką rangę w świecie słowiańskim.

Prof. dr hab. Andrzej Staniszewski, rektor WSP w Olsztynie, w swoim słowie powitalnym podkreślił znaczenie współpracy między poszczególnymi ośrodkami naukowymi krajowymi i zagranicznymi oraz rolę życia naukowego przejawiającego się m.in. w konferencjach, sympozjach i sesjach naukowych przeprowadzanych przez naszą Uczelnię, co też nabiera szczególnego znaczenia w okresie prac przygotowawczych nad powołaniem w Olsztynie uniwersytetu (współ z Akademią Rolniczo-Techniczną i innymi placówkami naukowymi). Kreśląc kierunki rozwoju WSP uwydatnił rangę nauk humanistycznych jako podstawy przyszłych studiów uniwersyteckich.

Z kolei głos zabrał prof. zw. dr hab. Albert Bartoszewicz, dziekan Wydziału Humanistycznego WSP w Olsztynie, przypominając, że w strukturze Wydziału Humanistycznego Instytut Słowiańszczyzny Wschodniej pod względem kadrowym (doktoraty *honoris causa*, profesury, habilitacje etc.) należą do tzw. wiodących.

Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Aleksander Puszkini a Słowiańszczyzna* jest siódmą z kolei. Poprzednie dotyczyły różnorodnych

problemów: trzecia np. nosiła tytuł *Małe formy w literaturze rosyjskiej. Słowo w tekście rosyjskim. Literaturoznawstwo*; czwarta - *Literatura rosyjska wobec współczesności: od apoteozy do negacji*; piąta - *Polsko-wschodniosłowiańskie powiązania kulturowe, literackie i językowe*; szósta - *Polska a Słowiańszczyzna Wschodnia: pogranicza kulturowe*. W trakcie poprzednich konferencji zrodziła się idea utworzenia nowej serii wydawniczej (rocznika) pt. „Acta Polono-Ruthenica”, gorąco poparta m.in. przez prof. zw. dr. hab. Ryszarda Łuźnego z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Uniwersytetu Jagiellońskiego. Idea powyższa została zrealizowana - w roku 1996 ukazał się tom I jako pokłosie naszej szóstej międzynarodowej konferencji, w 1997 - tom II poświęcony siedemdziesięcioleciu Profesora Ryszarda Łuźnego. Niniejszy tom jest trzecim z kolei.

Oprócz wydawnictw pokonferencyjnych Instytut Słowiańszczyzny Wschodniej publikował także specjalne tomy tematyczno-problemowe. Tytułem przykładu prof. Bartoszewicz wymienił m.in.: *Z dziejów kontaktów polsko-rosyjskich i polsko-radzieckich* (1989), *Z badań nad językiem i współczesną literaturą rosyjską* (1990), *W kręgu literatury litewskiej* (1991), *Rosyjska literatura „emigracyjna”. Język. Styl. Poetyka* (1992) oraz pod redakcją prof. W. Piłata seria (*W kręgu...*): *W kręgu kultury białoruskiej* (1994), *W kręgu kultury ukraińskiej* (1995), *W kręgu kultur bałtyckich* (1998). Wskazał też na bogaty dorobek Instytutu jako całości, co też znalazło swój wyraz w niedawno wydanej bibliografii².

Kończąc swoje wystąpienie prof. Albert Bartoszewicz podkreślił, że niniejsze spotkanie jest szczególnie znamienne: mamy bowiem przedstawicieli kilku pokoleń. Najstarsze reprezentuje senior Profesor Georgij Wasiljewicz Krasnow, współtwórca szkół naukowych w Niznim Nowgorodzie i w Kołomnie. Biorą też udział jego uczniowie zarówno z Rosji, jak i z Polski, a także uczniowie ich uczniów oraz nasi studenci piszący prace magisterskie o Puszkynie. W tym też realizuje się wymiana naukowa. I tu dziekan Bartoszewicz ze szczególnym uznaniem wypowiedział się o naszej współpracy z uniwersytetami w Niznim Nowgorodzie i Kaliningradzie oraz instytucjami pedagogicznymi w Kołomnie i Pskowie.

W imieniu Olsztyńskiego Oddziału Towarzystwa Literackiego im.

² Zob.: L. Mironiuk, I. Obląkowska-Galanciak, *Bibliografia publikacji pracowników Instytutu Słowiańszczyzny Wschodniej*, Olsztyn, Wyd. WSP 1995, 125 s.

Adama Mickiewicza powitał konferencję jego prezes prof. dr hab. Jan Kaczyński, kierownik Zakładu Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski w WSP w Olsztynie. Wielkie imiona Mickiewicza i Puszkina w naturalny sposób kojarzą się ze sobą, ale o ich wzajemnych stosunkach i koneksjach twórczych można obiektywnie mówić dopiero w wolnej Rosji i niepodległej Polsce. W związku z powyższym prof. Jan Kaczyński uwydatnił znaczenie zbliżających się jubileuszy - dwóchsetlecia urodzin autora *Pana Tadeusza* oraz autora *Eugeniusza Oniegina*, a konferencję potraktował jako konstruktywny krok do godnego uczczenia tych znakomitych rocznic. Obaj twórcy niewątpliwie mieli głęboką świadomość, że wolność stanowi bezcenny dar natury. Należy więc ją ze wszech miar szanować, utrzymywać i rozwijać jako niewymierną i wieczną wartość aksjologiczną, której istnienie staje się podstawą i gwarantem takich kategorii, jak prawda i piękno, dobro i sprawiedliwość, tolerancja i wyrozumiałość... Prof. Kaczyński równocześnie zaakcentował, że w nowej sytuacji politycznej należy wyraźnie widzieć nie tylko zbieżności i parantele, ale też antynomie i kolizje w podejściu do wielu problemów nurtujących ówczesną Rosję, Polskę, Europę... Różnili się bowiem ci słowiańscy geniusze rozumieniem wolności w następującym jej wymiarze: czy należąca jest ona każdemu? Puszkiniowski krzyk wolności i Mickiewiczowska walka o nią... Wszelkie, wnikliwe i obiektywne zajęcia się tym problemem może dać odpowiedź na wiele spraw ważnych nie tylko w stosunkach Puszkina - Mickiewicza, ale również w relacji Rosja - Polska.

Profesor Gieorgij Krasnow poinformował o pracach przygotowawczych prowadzonych w rosyjskich ośrodkach naukowych i muzeach literackich związanych z tzw. Projektem Puszkiniowskim z okazji zbliżającej się dwóchsetnej rocznicy urodzin poety. Przekazał też pozdrowienia i życzenia owocnych obrad od Pani Dyrektora Muzeum Literackiego im. A. Puszkina w Moskwie Natalii Iwanownej Michajłowej, która przesłała w darze Instytutowi Słowiańszczyzny Wschodniej następującą pracę o Puszkiniu: Н. М. Волович, *Пушкинская Москва* (подготовка текста Н. И. Михайловой, В. А. Невской, С. К. Романюка, под общей редакцией Н. И. Михайловой, художественное оформление Э. К. Ипполитовой, Москва, Государственный музей А. С. Пушкина, Linka - Press 1996, 298 s., 6 nlb.) z taką dedykacją: „Коллегам в Ольштыне, пушкинистам с надеждой на дальнейшее сотрудничество - Наталья Михайлова. Государственный музей А. С. Пушкина, Москва 1997

февраля 6”.

Ze swojej własnej biblioteki prof. G. Krasnow przekazał niezmiernie cenną rozusję: A. С. Пушкин, *Русалка*, фототипические снимки в натуральную величину полной рукописи и черновых листов драмы (Москва, издание А. де Бионкур под редакцией Л. Бельского, фототипия Павлова, типография О. Л. Сомовой 1901). Prof. G. Krasnow podarował także dwa tomy jubileuszowe wydane przez Instytut Pedagogiczny w Kołomnie z okazji jego siedemdziesięciolecia (*Сюжет и время*. Сборник научных трудов. К семидесятипятилетию Георгия Васильевича Краснова, Коломна 1991, 222 s.) i siedemdziesięciolecia urodzin (*Литературоведение и литературоведы*. Сборник научных трудов к семидесятипятилетию Георгия Васильевича Краснова, Коломна 1996, 192 s.).

Część oficjalną konferencji i jej otwarcie zaszczylicli swoją obecnością pełnomocnik Wojewody Olsztyńskiego do spraw Mniejszości Narodowych i Wyznaniowych oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych dr Wiktor Leyk tudzież sekretarz Zarządu Wojewódzkiego Stowarzyszenia Współpraca „Polska - Wschód” mgr Czesława Bambrowicz.

Wypada też w tym miejscu wyróżnić naszą współpracę z Uniwersytetem Kaliningradzkim. Przybiera ona różnorodne formy i kształty, ostatnio coraz doskonalsze: wymiana literatury naukowej, udział w sympozjach, sesjach i konferencjach, w uroczystościach uczelnianych, gościnne wykłady i konsultacje naukowców, przekłady i publikacje, staże pracowników, praktyki studenckie etc. W Kaliningradzie działa m.in. Общество почитателей А. С. Пушкина, które w 1996 roku wydało już trzeci zbiorek swoich prac: *Внимая звуку струн твоих...* Oryginalnie i pomysłowo jest redagowana przez prof. Aleksego Dmitrowskiego „Литературная страница” w dwutygodniku Uniwersytetu Kaliningradzkiego „Университет” (nakład 1000 egzemplarzy). *Polonica* i *slavica* zajmują tam nader poczesne miejsce. Szczególną tu uwagę zwrócono na zbliżające się rocznice jubileuszowe dwóchsetlecia urodzin Adama Mickiewicza i Aleksandra Puszkina. Już 2 października 1995 roku ukazał się wybór wierszy Mickiewicza w nowych i doskonałych przekładach prof. Rozy Alimpijewej oraz świetny szkic prof. Aleksego Dmitrowskiego *Мицкевич в русской поэзии. К 200-летию Пушкина и Мицкевича* („Университет”, 1995, nr 15/661, s. 4 - „Литературная страница”, 110-й выпуск). Wśród wielu imprez poświęconych Puszkiniowi i Mic-

kiewiczowi zasługuje na wyróżnienie koncert literacki (Литературный концерт), który odbył się z inicjatywy i pod kierunkiem prof. A. Dmitrowskiego *Муза русская и польская - Muza rosyjska i polska* w dniu 26 września 1996 roku w Obwodowej Bibliotece w Kaliningradzie. Z kolei prof. Władimir Griesznych, subtelny znawca literatury powszechnej i jej wybitny badacz, zajął się przygotowaniem wyboru poezji Adama Mickiewicza w języku rosyjskim, przeważnie w świeżych przekładach kaliningradzkich poetów. Nasi rosyjscy przyjaciele z Kaliningradu przy współpracy ze swoimi polskimi kolegami z Olsztyna planują także zorganizowanie mickiewiczowskiej międzynarodowej konferencji naukowej z okazji dwóchsetlecia urodzin wieszca narodu polskiego.

Kaliningradzcy cenią, szanują i wyróżniają rzeczników i realizatorów naszej obopólnej współpracy. W trakcie konferencji prof. dr hab. Swietłana Waulina, dziekan Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Kaliningradzkiego, poinformowała, że Uniwersytet Kaliningradzki postanowił przyznać prof. zw. dr. hab. Albertowi Bartoszewiczowi godności i tytuł doktora *honoris causa* „za wybitne osiągnięcia w dziedzinie badań nad językami słowiańskimi i za pomoc w rozwoju Uniwersytetu Kaliningradzkiego”, co się spotkało z aplauzem wszystkich zebranych. Uroczystości wręczenia profesorowi Albertowi Bartoszewiczowi dyplomu doktoratu *honoris causa* odbyły się w sali Senatu Państwowego Uniwersytetu w Kaliningradzie 27 marca 1997 roku.

Owocem dwustronnej i wielostronnej współpracy zarówno z krajowymi, jak i zagranicznymi ośrodkami naukowymi jawi się niniejszy tom, stanowiący pokłosie olsztyńskiej konferencji puszkiniowskiej jako nasz widomy i ważki wkład do obchodów dwóchsetletniego jubileuszu autora *Jeździec miedzianego*. Drugim bohaterem tego tomu jest bezsprzecznie Adam Mickiewicz. Poświęcono mu dużo miejsca, gdyż nazwiska Puszkina i Mickiewicza przychodzą na myśl równocześnie w sposób zupełnie naturalny, skojarzyła ich bowiem historia - i jak trafnie napisał A. Dmitrowski - „Пушкин заложил общую парадигму образа Мицкевича в русской поэзии”, a rola ich obydwu „исторически значима и символична в нашем славянском мире” („Университет”, Калининград 1995, nr 15/661, s. 4).

Prezentowany tom potwierdza w pełni zasadność powyższych słów. Udział w konferencji literaturoznawców, językoznawców i historyków z różnych naukowych ośrodków krajowych i zagranicznych umożliwił

postawienie i przeanalizowanie ważkich zagadnień puszkinologii w ujęciu filologicznym, teoretycznoliterackim, historycznym, kompleksowym i komparatystycznym. Stąd też wynikła konieczność wyodrębnienia działów tematyczno-problemowych. W trakcie dyskusji wysoko oceniono poszczególne referaty, a konferencję potraktowano jako ważki wkład do puszkinologii. Zwrócono też uwagę na komunikaty oraz informacje studentów piszących prace magisterskie o Puszkynie. Znamienny tu był szczególnie głos prof. dr. hab. Tadeusza Szyszki z Uniwersytetu Warszawskiego, który wskazał na walory poznawczo-naukowe tych wystąpień. Ważniejsze z nich publikujemy w naszym tomie.

Mamy nadzieję, że pokłosie konferencji wpisze się zarówno do Roku Mickiewiczowskiego, jak i do Roku Puszkiniowskiego, które zostały włączone przez UNESCO do kalendarium wydarzeń lat 1998 - 1999 jako doniosłe dla kultury ludzkości.

Bazyli Białokozowicz

Olsztyn, w lutym 1998